

ՄԻՈՆ

Խ. ՏԱՐԻ-ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԵՇՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱԿԵՄԻ ՀԱՅ ՊԵՏՐԻԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

«سور» مجلة ارمينية شهرية، «سور» اديبية، «سور»

“SION” ARMENIAN MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE, PHILOLOGY.

1966

Մայիս

Թիւ 5

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Աստանդական մեր կեանքը անաչառօրէն ղննող անձ մը առաջին իսկ պահէն դէմ յանդիման պիտի դայ երեւոյթի մը, որ ընդհանուր է, հասարակաց, արտասահմանի մեր բոլոր գաղութներուն եւ զանոնք կազմող բոլոր խաւերուն վերաբերող անխտիր։ Այդ երեւոյթը, երկար տարիներ մեր հետ եղած, մեր անխարխալ դոյութենէն բխած եւ ցեղային մեր բնութեան բաղկացուցիչ մէկ մասը դարձած գրեթէ՝ կարգապահութեան պակասն է, մեր կեանքի բոլոր երեսներուն եւ մարդերուն վրայ տարածուող։

Կարգապահութիւնը, իր ընթացիկ իմաստով ու գործածութեամբ ըմբռնուած, իշխանութիւններու, մարմիններու կամ դեկավար տարրերու կողմէ պարտադրուած կանոններու ենթարկելի մըն է։ Կրաւորական դիրք մը, յաճախ մեղմէ անկախ կամ մեր կամքին հակառակ։ Այս վիճակը, իր արդիւնքներուն բերելիք առաւելութիւններով հանդերձ, հոգեբանօրէն խտէալ միջոցը չի հանդիսանար նկարագիրներէ ներս դրական մղումներ յառաջացնելու։ Մարդկային մտածումին մէջ, կարգապահութեան առնչուած է պարտադրանքի դադափարը, որ յաճախ պատճառ է անհատին մէջ գոյութիւն ունեցող ձգտումներու անճիւղման եւ ոչնչացման։

Անհատի մը համար Հետեւաբար անհրաժեշտ է ու նախապայման՝ անբխիճ կարգապահութիւն մը, անձէն եկած եւ անձին համար կարգաւորուած կեանքի եւ աշխատանքի գրութիւն մը՝ որ ենթակային անհատական բոլոր առանձնաշնորհներն ու ազատութիւններն երաշխաւորելով հանդերձ՝ զայն ընէ իր համայնքին գործունէայ մէկ անդամը։ Նման գրութիւն մը հիմնուած է պարզութեան վրայ, չ'ապաւինի ժխտական «մի ըներ»ին, այլ կը շօշուէ, կը սահմանէ ու կը հաստատէ ինչ որ պէ՛տք է ու լուազոյն է ընել, ի շահ անհատին եւ ի վերջոյ՝ համայնքին։

Սակայն, կարգապահութեան այսպիսի հասկացողութենէ մը անկախ, ան մանաւանդ կը նշանակէ հունաւորուած, կարգի եւ կանոնի գրուած, ձգտումնաւոր եւ նպատակասլայ կեանք մը։ «Երաշխագրային» կեանք մը, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, ուր ենթական ի յառաջագունէ գիտէ թէ ի՛նչ կ'ուզէ, դէպի ո՛ր կը ձգտի եւ իր տրամադրութեան տակ եղած միջոցները ի՛նչ են։ Այսպիսի կեանքի մը մէջ՝ չկան տարտամին գաղտոյ պահեր, չկայ նպատակի տնորոշութիւն եւ գոյութիւն չեն կրնար ունենալ թույլագումի եւ անլուծեան, անխմատ թափառումի եւ աննպատակ մտորումներու օրեր կամ ժամեր։

Այսպիսի կեանքով ապրող մը գիտակցութիւնը ունի իր պատասխանատուութիւններուն՝ որոնք ամենէն առաջ աւ սկզբնապէս իր անձին հանդէպ են, իր սեփական աշխատանքներուն եւ ձգտումներու իրագործման առնչութեամբ։ Տակաւին, ան հասակացողութիւնը ունի ժամանակին, եւ պահն կ'արժեւորէ առուելապէս չափով, իր կեանքը վերածելով խիտ եւ լիցուն վայրկեաններէ ու պահերէ բաղկացած օրերու եւ տուրիներու շղթայի մը։ Ժամանակի ա՛յս տեսակ ըմբռնում մը ենթակային կ'ընծայէ բարձրարժէք արդիւնք՝ «տիրելիքն» եղած կեանքի մը ընդմէջէն։

Նման կենցաղով անհատներու համախմբում մը պիտի կարգմէ իտէալ համայնք մը եւ կամ հաւաքականութիւն մը։ Մարդկային ընկերութեան մէջ երբ կը պակսի կարգապահութեան ա՛յս ձեւ ընդունուած ըմբռնումը, երբ համայնք մը բաղկացնող անհատներ ներքին, սեփական ա՛յս կարգապահութեամբ չեն սնած ու աճած՝ ըստ այնմ ալ խնդրոյ առարկայ հաւաքականութեան կեանքը կը գառնայ անողի, աննպատակ եւ փոխանակ րոյալութեան կեդրոնաձիգ՝ կը վերածուի կեդրոնախույս ուժերու վատնող խուսափումի։ Ներքին կարգապահութեան մը ընձեռնելիք բոլոր առաւելութիւնները նոյն համեմատութեամբ կ'ընան դառնալ իրաւունքը այդ կարգապահութեամբ ապրող համայնքի մը, եւ, փոխադարձաբար, անկադմակերպ կենցաղի մը վնասները կ'ըլլան ճակատագիրը հաւաքականութիւններու։

Այսպիսով է որ, դժբախտաբար, ազգային մեր կեանքը դարձած է անկազմակերպ եւ անկերպարան։ Երեւութապէս, չկայ ա՛յն Գաղափարը, ա՛յն Ինչը, որուն շուրջ պիտի կարենայինք մեր ուժերն ու ձիւրքերը համախմբել եւ յառաջացնել արդիւնաշատ գործունէութիւն մը։ Մակերեսայինը եւ դիւրաւ անցնող դարձած են մեր ուշադրութեան ու մտածման կեդրոն, մինչ կարե-

ւորագոյնը մեր գոյութեան մէջ՝ մեր ազգապահպանումը, վերածուած է իր իմաստէն պարպուած եւ անարժէք արտայայտութեան մը միայն:

Եւ այս կացութիւնը, ամէն բանէ վեր՝ արդիւնք է մեր ժողովուրդէն ներս կարգապահութեան բացակայութեան. բան մը՝ որ բնագոյի կերպարունք ստացած է՝ ուրիշ ազգութիւններու մօտ եւ դարձած իրենց կեանքը ղեկավարող ու իրենց ազգային ձրգատումներուն ուղղութիւն եւ թիրախ տուող ուժ մը:

Մեծ տարբերութիւն կար 1900-ի եւ 1930-ի սերունդներուն մօտ՝ որպէս ազգային հոգեվիճակ, ձգտում, աշխատանքի եռանդ ու կազմակերպուածութիւն: Սակայն շատ աւելի մեծ է տարբերութիւնը վերջին այդ թուականին եւ ներկայ մեր օրերուն միջեւ, երբ կը կրենք բեռը անծրագիր եւ անհորիցոն տարիներու: Ոչի՛նչ ունինք գրեթէ, որ մեզ ոգեւորէ՝ եւ համազգային խանդավառութեան տանի: Ո՛չ մէկ բան կրնանք իրադրո՞ծել համատեղ ճիշդով ու ջանքերով: Իրերահասկացողութեան եւ հանդուրժողութեան առաքինութիւնները չեն այցելիր. մեղի եւ որպէս հետեւանք այս բոլորին՝ թուլութիւնն ու անհոգութիւնը եղած են մեզ պարուրող եւ վտանգաւոր թմբիրի առաջնորդող գլխաւոր ուժեր:

Յիսնամեակներ եւ այլ յորեկաններ կու գան եւ կ'անցնին, գէպքեր իրարու կը յաջորդեն հրթիռային արագութեամբ, կեանքը եւ ազնկակերպի պայմաններ կը փոխուին անբացատրելի հապճեպով, իսկ մենք, որպէս Հայ Սփիւռքը կազմող հաւաքանութիւններ, կը շարունակենք մեր թմբիրային կեանքը՝ փողահարելով երկվայրկեանի տեւողութիւն ունեցող երեւութական յաթմանակներ եւ կամաւոր մոռացութեան մատնելով ինչ որ էական է, անհրաժեշտ, նախապայման՝ մեր գոյութեան: Մակերեսայինն է մեր չափանիշը եւ դնահատութեան մակարդակը՝ զիւրիւր եւ զիւրամատչելին, զիւրատացը եւ անցողիկը:

Եւ սակայն այս երեւոյթը, ծրագրի եւ նպատակի այս բացակայութիւնը խորթ են ու անհարազատ մեր գեղային նկարագրին ու դարաւոր պատմութեան: Ինչ որ ունինք այսօր որպէս գարեթն եկող տանգ ու ժառանգութիւն՝ հանրայայտ փաստն է մեր ազգային ներքնահիմն ձիրքերուն, կարողութիւններուն եւ կեանքը իմաստաւորել ուղեւոր անմարելի մեր տենչանքին:

Եթէ տարագրութիւն եւ անապահով երկինքներ կրցած են պահ մը թթագնել մեր այս արժանիքները, համարադրաբար կը շարունակենք խորապէս թէ՛ այսուհանդերձ չեն կրցած մարել մեր արիւնն ու ոսկորը շինող առաքինութիւնները: Եւ Հիմնաւոր յոյսով ու ակրնկալութեամբ կը հաւատանք թէ անթեղուած այդ գեղեցկութիւնները շուտով, շատ շուտով պիտի թօթափեն դիրքնք բռնող մոխիրը, երկար սպասումներէ ետք վերստի՛ն տալու իրենց քերմութիւնն ու անմարելի բոցը մեզի եւ մեզմէ ետք գալիքներուն:

Ա. Գ.